
РЕЦЕНЗІЇ

Медіафорум : аналітика, прогнози,
інформаційний менеджмент.
Том 16. 320-325

Mediaforum: Analytics, Forecasts,
Information Management.
Volume 16. 320-325

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2025.16.320-325>

© *Наталія Нечаєва-Юрійчук*¹

© *Василь Карпо*²

БЕЗПЕКА У ЧАСИ ВІЙНИ

Рецензія на: «Public Security», edited by Tomasz W.Grabowski, Ignatianum University in Cracow, 2023. 362 p.

Російський наступ на Україну у 2014 році дав поштовх до переосмислення концепту «безпека» у науковому дискурсі. Широкомасштабне вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року, яке стало найбільшою конвенційною війною у Європі з часів Другої світової, формує новий геополітичний ландшафт й, відповідно, розкриває незауважені раніше аспекти безпеки науковому співтовариству та суспільству в цілому.

Українське суспільство сьогодні перебуває у стані активного переосмислення самої сутності категорії «безпека». Бойові дії на фронтах російсько-української війни, безперервний російський терор проти України, що триває від моменту широкомасштабного вторгнення російських військ на територію нашої держави, створюють значний тиск на українське суспільство. Збройна агресія Росії, поруч із іншими щоденними викликами, як от економічними, соціальними, психологічними тощо, на тлі триваючої щонайменше з 2014 року інформаційно-психологічної війни Кремля проти нашої держави, призводять

---

¹ Кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна, E-mail: n.nechayeva-yuriychuk@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-5882-7121>.

² Кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна, E-mail: v.karpo@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-7828-6980>.

до втрати стратегічних орієнтирів та спотворення розуміння самої сутності безпеки як індивідуальної, так і колективної. Тож Україна на практиці верифікує підходи до розуміння поняття безпеки, з одного боку, як відсутності небезпеки життю людини та суспільства, а з іншого, – прийнятті світу таким, яким він є (в контексті реалістичного підходу) та таким, яким він мав би бути (ліберальний підхід) (Нечаєва-Юрійчук, 2022).

Тим часом російська агресія проти України стала викликом для усього світового співтовариства, особливо для регіону Центрально-Східної Європи, який не так давно звільнився від домінування Москви. Нинішній активний наступ Кремля на систему колективної безпеки пріоритезує значення стратегічних безпекових орієнтирів, що нині реалізуються через спільні європейські ініціативи, як, до прикладу, Стратегічний компас (A Strategic Compass for Security and Defence, n.d.).

Вищезгадані явища та процеси, їх динаміка підкреслюють актуальність та нагальність ґрунтовних наукових досліджень з питань безпеки в умовах сучасних викликів та загроз. З огляду на це праця польських дослідників, що спеціалізуються на вивченні й дослідженні безпеки у її різноманітних вимірах та формах, викликає особливий інтерес.

Монографія «Публічна безпека» (Grabowski, 2023) підготовлена колективом авторів і складається із 20 статей, присвячених найбільш фундаментальним проблемам публічної безпеки. Томаш Грабовський, редактор видання, відкриває том своєю статтею, присвяченою теоретичним та концептуальним підходам до розуміння самого поняття «безпека». Автор наголошує, що «безпека – це *стан* [курсив авт.] захищеності, забезпечений відсутністю загроз» (Grabowski, 2023). Т.Грабовський визначає безпеку і як соціально-політичний процес, і як психологічну потребу, пріоритетну в ієрархії потреб. Науковець пропонує стислий огляд трансформації підходів до розуміння терміну «безпека» від стародавніх часів до сучасності. Окрема увага звернена на наукові підходи – теорії, які фокусуються на безпеці. Т.Грабовський наголошує, що хоч «безпека й мала б гарантувати свободу та простір для особистої самореалізації, вона дуже часто асоціюється із порушенням індивідуальних свобод», тож на правовому рівні права та свободи індивіда повинні бути задоволені якнай-

повніше. Тут повинен бути застосований оновлений підхід до захисту індивідуальних прав і свобод (Grabowski, 2023, с.32).

Що стосується геополітичного тла, то Т.Грабовський відзначає: «Зважаючи на те, що механізми, описані реалістами, найімовірніше, залишатимуться значущими на міжнародному рівні упродовж тривалого часу, повинні бути докладені зусилля для якнайбільшого обмеження масштабів та наслідків суперництва й конфронтації між державами» (с.32). Враховуючи особливості перебігу війни в Україні та реакції світового співтовариства на російську агресію, дана теза абсолютно когерентна специфіці існуючої геополітичної ситуації й свідчить про реалістичний підхід, що недаремно був максимально описаний науковцем у його есеї.

Наступні статті розкривають багатовимірність безпеки. Кожен розділ розкриває один із аспектів безпеки. Завдяки даній праці відбувається формування чіткого розуміння сутності демографічної, екологічної, економічної, соціальної безпеки, кібербезпеки, захисту кордонів тощо. Окрім того, ряд статей присвячено темам, що розкривають безпеку у її різноманітті та комплексності, без якої неможливо досягти справжнього стану захищеності ані на індивідуальному, ні тим більш на державному чи глобальному рівнях. Мова йде про наступні розділи:

– «Поліція» (с.135-152), де остання розглядається як гарант безпеки у т.ч., від специфічних загроз, що знаходить своє вираження у назвах підрозділів, як от медична поліція тощо (с.135);

– «Цивільний захист» (153-165), під яким розуміється сукупність усіх заходів, що здійснюються органами публічного адміністрування, неурядовими організаціями, економічними акторами та іншими інституціями з метою збереження життя, здоров'я та захисту суспільної власності;

– «Безпека та захищеність публічних просторів» (с.167-185), що розуміється як спроможність створення оптимальних умов для забезпечення потреб резидентів та можливостей розвитку через відповідний дизайн, створення, збереження та трансформацію урбаністичного простору;

– «Суспільство нагляд» (с.187-203), що визначається як новий тип суспільства, що характеризується широкомасштабним застосуванням інвазивних методів спостереження;

– «Злочин у Польщі як соціальна проблема» (с.205-222). Тут злочин розглядається як комплексний феномен, що призводить до руйнування різних сфер людського життя;

– «Радикалізм» (с.223-241), автор якого – М.Ракуса-Сушевський (M.Rakusa-Suszczewski) наголошує, що це насамперед «концепт», «інтелектуальний підхід» й водночас – соціальний та політичний феномен, який різними шляхами демонструє безкомпромісну й фундаментальну потребу доступу до самих основ мислення, дії та принципів організації людського життя. Науковець підкреслює, що радикалізм повинен бути пояснюваний у взаємозв'язку з існуючими тлумаченнями та образами та у відповідному контексті; й дане явище стосується не лише політики, але й мистецтва, релігії, науки;

– «Тероризм» (с.243-257), саме поняття якого, як зазначає С.Войцеховський (S.Wojciechowski), автор розділу, досить складно піддається визначенню, адже сам термін використовується дуже часто. Тож у своєму доробку він аналізує історичні трансформації підходів до розуміння тероризму й пропонує власну пентагональну модель протидії тероризму; 323

– «Збройні сили» (с.259-276), в якій аналізується, яким чином функціонують збройні сили в державі й підкреслюється, що вони є постмодерним державним актором, який відіграє інструментальну роль щодо забезпечення міжнародного впливу й не тільки;

– «Сучасні збройні конфлікти» (с.277-294), де здійснено аналіз збройних конфліктів в період між завершенням Холодної війни (1991 р.) та початком широкомасштабної війни в Україні (2022 р.);

– «Гібридні загрози» (с.295-308), автор якого – М.Банасік, пояснює даний термін як скоординовані та синхронізовані дії, здійснювані державою та недержавними акторами, метою яких є використання вразливостей для завдання шкоди конкретним цілям через вплив на процес прийняття рішень на локальному, регіональному, державному або інституційному рівнях;

– «Розвідка» (с.309-324), що розглядається крізь призму трьох рівнів: діяльності держави, стратегічних документів та наукового дискурсу. І знову ж таки мова йде про відсутність усталеного визначення «розвідки», що дозволяє згрупувати підходи наступним чином: розвідка як інформація, як процес, як місія і як організація;

– «Контррозвідка» (с.325-342), яка подається як частина державної безпекової структури або ж незалежна інституція, метою діяльності якої є нейтралізація дій ворожої розвідки, тероризму тощо.

– «Безпека у католицькому соціальному вченні» (с.343-360). Останній розділ праці, що радше носить теоретичний, узагальнюючий характер й дає можливість читачу познайомитися з підходами до розуміння й потрактування безпеки від стародавніх часів (до прикладу, вчення св.Августина) та доби середньовіччя (вчення Томи Аквінського) до ідей та візії сучасної католицької церкви. Велика увага у даному розділі приділена позиції Папи Франціска щодо надання зброї нашій державі. Фактично підрозділ «Дискусії щодо терміну» розпочинається із звернення до позиції та активностей Франціска щодо встановлення миру в Україні. П.Мусевич (P.Musiewicz) пояснює позицію Папи Римського щодо непостачання зброї Україні ризиком ескалації російської агресії й водночас наголошує на тому, що твердження Папи є сподіванням на можливість діалогу з надією на наступний мир (с.343-360).

324

— Загалом усі статті, представлені у даній праці, є уніфікованими за своєю структурою. Кожна стаття розпочинається з невеличкого абстракту з ключовими словами. Наступні структурні елементи: визначення терміну, історичний аналіз терміну, дискусії щодо терміну, системні рефлексії з висновками та рекомендаціями. Відповідно, кожен аспект безпеки як явища розглянутий крізь призму теоретико-методологічних підходів, історичному розрізі та сучасного стану речей.

Дана монографія є одним із томів серії «Соціальний словник» (Social Dictionary) і, на нашу думку, може бути корисною для всіх тих, хто у своїй професійній діяльності, сфері інтересів звертається до проблем безпеки й потребує наукового орієнтиру для подальших чи то теоретичних пошуків, чи практичних рішень та дій.

References:

1. A Strategic Compass for Security and Defence. (n.d.). Retrieved from An official EU website: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en
2. Grabowski, T. W. (Ed.). (2023). Public Security. Krakow: Ignatianum University Press.

3. Nechaieva-Yuriichuk, N. (2022). Bezpekovi vymiry heopolitychnykh initsiatyv u rehioni Tsentralno-Skhidnoi Yevropy. *Mediaforum* : analityka, prohnozy, informatsiinyi menedzhment, 11, 141-161. <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2022.11.141-161> (in Ukrainian).

Надійшла до редакції / Received: 19.05.2025

Схвалено до друку / Accepted: 23.06.2025